

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Географічний факультет

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Національний природний парк «Хотинський»

Управління молоді та спорту

Чернівецької обласної державної адміністрації

Європейська асоціація студентів-географів
(Чернівецький відділ)

КУЛЬТУРНИЙ ЛАНДШАФТ ЯК ГЕОГРАФІЧНИЙ ФЕНОМЕН

**Матеріали
Міжнародної наукової конференції
(23–25 вересня, 2021)**

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2021

УДК 911.2.913.551.8
К369

Редакційна колегія: Андрейчук В., Бучко Ж., Воловик В., Воровка В., Герасименко Н., Гродзинський М., Денисик Г., Мига-Пйонтек У., Проскурняк М., Рідуш Б., Чернега П.

Культурний ландшафт як географічний феномен : Матеріали Міжнар. Наук. Конф. (23–25 вересня, 2021). – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т., 2021. – 140 с.

Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Культурний ландшафт як географічний феномен» присвячений актуальним питанням інтерпретацій культурного ландшафту, цілеспрямовано створеним ландшафтам, реліктовим та палеоландшафтам, збереженню та адаптації культурних ландшафтів до природних та антропогенних змін.

Для фахівців у галузі географічних і суміжних наук.

УДК 911.2.913.551.8

© Колектив авторів, 2021
© Комп'ютерна верстка, С. Кирилюк, 2021
© Дизайн обкладинки, С. Кирилюк, 2021

Матеріали Міжнародної наукової конференції КУЛЬТУРНИЙ ЛАНДШАФТ ЯК ГЕОГРАФІЧНИЙ ФЕНОМЕН

<i>Богдан Гавришук, Наталя Лісова</i> БЕЛІГЕРАТИВНІ ЛАНДШАФТИ В ПОДІЛЬСЬКИХ ТОВТРАХ	45
<i>Клавдія Кілінська, Вікторія Яворська, Ярослав Атаманюк</i> ГЕОЕКОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА У РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОМУ ПРИРОДОКОРИСТУВАННІ: ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ	47
<i>Костянтин Наконечний, Ярослава Атаманюк</i> ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ВОД В М. ІВАНО–ФРАНКІВСЬК	49
<i>Євген Тиханович, Володимир Біланюк, Любомир Безручко</i> СНІГОВИЙ ПОКРИВ ТЕРИТОРІЇ ІМОВІРНОГО БУДІВНИЦТВА ПІРСЬКОЛИЖНОГО КУОРТУ НА МАСИВІ СВИДОВЕЦЬ	51

РЕЛІКТОВІ ТА ПАЛЕОЛАНДШАФТИ

<i>Юлія Авдєєнко</i> СТАН ВИВЧЕННЯ ГЕОАРХЕОЛОГІЧНИХ ПАМ'ЯТОК ПРАВОБЕРЕЖЖЯ СЕРЕДНЬОГО ПРИДНІПРОВ'Я	54
<i>Лариса Белей</i> ТИПОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕЛІКТОВИХ ЛАНДШАФТІВ КАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ	56
<i>Олександр Бончковський</i> ҐРУНТИ ТА РОСЛИННІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ ВОЛИНСЬКОЇ ВИСОЧИНИ У ВИТАЧІВСЬКИЙ ЧАС	58
<i>Олександр Галаган, Ольга Ковтонюк, Наталія Корогода</i> РЕЛІКТОВІ КУЛЬТУРНІ ЛАНДШАФТИ В ДОЛИНАХ РІЧОК УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ	60
<i>Наталія Герасименко</i> ЛАНДШАФТИ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ВПРОВОДЖ ПІДТЯГАЙЛІВСЬКОГО ЕТАПУ	62
<i>Леся Горда, Яна Поп'юк, Богдан Рідуш</i> НИЗЬКІ ТЕРАСИ ДНІСТРА В РАЙОНІ СТОЯНКИ ДОРОШІВЦІ 3	64
<i>Ілля Кравчук</i> ГЕОАРХЕОЛОГІЧНІ ПАМ'ЯТКИ МАТЕРІАЛЬНИХ КУЛЬТУР ГОЛОЦЕНУ ЛІВОБЕРЕЖЖЯ СЕРЕДНЬОГО ПРИДНІПРОВ'Я	67
<i>Анатолій Кушнір, Олександр Лейберюк, Володимир Швайко</i> ВЕБ-ОРІЄНТОВАНИЙ ГІС-ЗАСТОСУНОК ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ДАНИМИ ПАЛЕОҐРУНТОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ГОЛОЦЕНУ	70
<i>Жанна Матвійшина, Юрій Дмитрук</i> КУЛЬТУР-ПАЛЕОЛАНДШАФТИ ОБОРОННИХ ВАЛІВ НАДЗБРУЧЧЯ	72
<i>Жанна Матвійшина, Олександр Пархоменко</i> ПАЛЕОПЕДОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В МЕЖАХ АРХЕОЛОГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ТЕРИТОРІЇ ЧЕРНІГІВЩИНИ	74
<i>Яна Поп'юк, Богдан Рідуш, Василь Шавранський</i> ЗАСЕЛЕННЯ ДОЛИНИ ВЕРХНЬОГО ПРУТУ В ПІЗНЬОМУ ПЛЕЙСТОЦЕНІ	77

ЗАСЕЛЕННЯ ДОЛИНИ ВЕРХНЬОГО ПРУТУ В ПІЗНЬОМУ ПЛЕЙСТОЦЕНІ

Яна Поп'юк, Богдан Рідуш, Василь Шавранський

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна

Долини річок Східного Передкарпаття відігравали важливу роль у розселенні людини, про що свідчить значна кількість різночасових археологічних пам'яток у відкладах терас. Серед них найбільш відомими є палеолітичні стоянки у долині Середнього Дністра (Молодово I, Молодово V, Кормань IV, Кетроси, Міток-Малу Галбен, Косауці, Дорошівці III та ін.). Водночас, поруч, у долині Верхнього Пруту археологічних стоянок відкрито значно менше. Переважно це пов'язано з проблемою збереження терас, особливо на правому березі Пруту, сильно зруйнованому зсувами.

Попередні дослідження, присвячені геології та стратиграфії терасових відкладів, проводилися П.Ф. Гожиком (1966), М.Ф. Векличем (1982). Вивченням геоморфологічної будови р. Прут займалися W. Teisseyre (1903), С. Bratescu (1928), П.М. Цись (1957), К.І. Геренчук (1960), М.С. Кожуріна (1954, 1955, 1956, 1957, 1965) та ін. Виділялась різна кількість прутських терас, зазвичай, не більше 9. М.Ф. Веклич, забудовою субаеральних товщ терас, виділив 16 різновікових їх рівнів. Однак для території дослідження відомо ще досить мало розрізів з потужною та достатньо повно розчленованою субаеральною товщею.

Новий розріз однієї з середніх терас долини р. Прут знайдено поблизу місця впадіння р. Брусниці. За повнотою нашарувань відкладів та за складом фауни аналогічного розрізу для цієї частини долини досі не було відомо. 23-метрове відслонення знаходиться в яру, на північно-східній околиці с. Зеленів (Чернівецька область), приблизно за 200 м від початку яру (правий борт). На початку 1990-х рр. місцевими жителями тут знайдено численні рештки кісток мамонта, частина яких зараз знаходяться в Музеї природи с. Зеленів (Вижиницький НПП). Нами здійснено детальні геолого-стратиграфічні дослідження розрізу та проведено палеонтологічне вивчення решток (Ridush et al. 2016).

За кореляцією із раніше дослідженими розрізами прутських терас з'ясовано, що описані розрізи цієї тераси в літературі відсутні. Висота поверхні досліджуваної тераси над врізом Пруту становить біля 40 м. За Векличем (1982), даний рівень відповідає IV терасі р. Прут або кайдацько-тясминському (*kd-ts*) віку. Відклади розрізу представлені кайдацьким, прилуцьким, витачівським та

бузьким кліматолітами. У супіщаному костеносному шарі на глибинах 11-12,5 м знайдено оброблені кремені верхньопалеолітичного вигляду, рештки фауни крупних ссавців (в тому числі зі слідами людської активності) та черепашки моллюсків. Кам'яні вироби тут очевидно не залягають в якомусь культурному шарі і явно перевідкладені, проте не на велику відстань.

Фауністичні рештки великих ссавців пов'язані з шаром заплавного алювію, представленого пісками, супісками, іноді оглеєними. Найбільш численними (біля 95%) є рештки мамонтів, представлені як фрагментами посткраніального скелету, так і двома повними нижніми щелепами. За вимірами зубів третьої дорослої зміни однієї із щелеп, мамонти належать до проміжної товстомаклової форми шерстистого мамонта (*Mammuthus primigenius*), поширеної протягом відносно теплої стадії MIS 3. Рідше зустрічаються рештки коня (*Equus ferus*) та бізона (*Bison priscus*). Окрім того, в шарі заплавного алювію поширені лінзи та прошарки селевих відкладів, складених сумішшю червонуватого палеогрунту, щєбно пісковика та уламків мушель неогенових моллюсків. Селеві лінзи також містять фауністичні рештки поки що не визначеного віку.

Фауна моллюсків цього шару представлена переважно видами, які репрезентують умови мезофітних лук. У видовому складі домінантним є *Succinea oblonga* (Drap.). Малочисленні *Vallonia tenuilabris* (Al. Br.), *Pupilla sterri* (Voith), *Vertigo parcedentata* (Sandb.), а також поодинокі знахідки *Vallonia pulchella* (Müll.), *Helicodiscus singleyanus* Pilsbry, фрагменти *Vallonia* sp., *Pupilla* sp., *Clausiliidae* та *Helicoidea*. В екологічному складі найвищою є частка мезофілів (за рахунок евритермних *Succinea oblonga* (Drap.)). Високою є частка видів, які віддають перевагу відкритим біотопам – це представники родів *Valloniidae*, *Pupillidae* та вид *Vertigo parcedentata* (Sandb.). Присутність у складі фауни кріофільних видів (*Vallonia tenuilabris* (Al. Br.) та *Vertigo parcedentata* (Sandb.)) свідчить про інтервали значного похолодання клімату, які були характерними для окремих етапів/підетапів витачівського або початку бузького етапу.

Література

1. **Веклич, М.Ф.** (1982). *Палеоэтапность и стратотипы почвенных формаций верхнего кайнозоя : монография*. Киев: Наук. думка.
2. **Ridush, B., Popiuk, Y., Nykolyk, O.** (2016). New Middle Pleistocene records from the North-East foothills of Carpathian Mountains. *Central and Eastern Europe Paleoscience Symposium: From Local to Global* (23-24 May 2016). Book of abstracts. Ștefan cel Mare University Press, Suceava, Romania, 75–77.